

Janina Pasławska

ZARYS DZIEJÓW ARCHIWUM I ZAWARTOŚĆ ZASOBU MIASTA LEGNICY

Początki Archiwum miasta Legnicy sięgają połowy XIII w.¹ Jego powstanie pozostaje niewątpliwie w związku z początkiem organizacji miejskiej.

Począwszy od XIII w. najstarsze dokumenty i księgi przechowywano w ratuszu. 25 V 1338 r. miasto Legnica zostało zniszczone przez straszny pożar. W rękopiśmiennej kronice miasta Legnicy pióra Werdermanna czytamy: „das Rathhaus mit dem Stadtarchiv und ein grosser Teil der Stadt abbrannte“². Na skutek tego spłonęły najstarsze dokumenty i księgi. Ocalały tylko nieliczne dyplomy, które złożone były na zamku.

Od r. 1420 zasobem ksiąg i dokumentów opiekował się ówczesny burmistrz miasta Legnicy, Ambroży Bitschen. Wzmianka u wspomnianego wyżej autora w materiałach pt. *Erinnerung alter Zeiten von einem Liegnitzer* mówi: „dessen Fleiss Liegnitz die Sammlung aller alten Nachrichten von den Privilegien der Stadt und dem Schloss der Bürger zu verdanken hat“³. Nie na długo jednak, bowiem pod r. 1601 inna kronika notuje: „brannte wieder das Rathaus ab, wobei wieder ein Teil des Archivs verloren ging“⁴.

Z czasem odbudowano ratusz. Ocalałą szczęśliwie część zasobu uporządkował w XVII w. syndyk miejski, autor pierwszych legnickich roczników, Grzegorz Thebesius (zm. 1688). Sporządził on repertorium, które umożliwiło korzystanie z zachowanych najstarszych dokumentów i ksiąg. Z repertorium pt. *Acten Verzeichnisse von der Liegnitzschen Magistrats Cancelley*⁵ z r. 1613 wynika, że dokumenty i księgi ułożone zostały w szufladach. Każda z nich tworzyła szereg, w którym złożono księgi i dokumenty w kolejności chronologicznej.

Po wprowadzeniu w życie w czerwcu 1746 r.⁶ zarządzeń Fryderyka Wielkiego, dotyczących kancelarii i registratur, władze miejskie nie mogły zdecydować się, gdzie ulokować stare archiwum uporządkowane przez Thebesiusa. Wreszcie w lecie w 1749 r. złożono archiwalia w miejscu, które pierwotnie było kaplicą. Pomieszczenie zaś, w którym przedtem mieściło się archiwum, przeznaczono dla registratury, do której odtąd napływały bieżące akta.

Przez dłuższy okres czasu praca nad porządkowaniem zbiorów archiwalnych nie posuwała się naprzód, na skutek czego część ich była niedostępna dla badań. Główną bolączką był brak spisów akt osiemnastowiecznych. Te braki zmusiły władze miejskie do powołania miejskiego archiwisty. Szczególnie wielkie znaczenie dla przyszłych badań nad dziejami miast, a przede wszystkim dla archiwum jako instytucji, miała działalność burmistrza Gottloba Jochmana (1829—1847, zm. 1856), który uporządkował sam całe archiwum. Po dokładnym zapoznaniu się z jego zasobem napisał on historię miasta i księstwa, historię wielu dobroczynnych fundacji i licznych instytucji. Były to wyciągi z dokumentów, kronik i akt. Jochman ogłosił je w pracy pt. *Die Stadt Liegnitz mit ihren Umgebungen*, wydanej w Legnicy w 1845 r.

¹ *Minerva Handbücher*: 2. Abteilung. „Die Archive“, t. I, Berlin—Leipzig 1932, s. 207.

² Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, A. 239, k. 14.

³ Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, A 239 a, k. 20v.

⁴ Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, A 233 p, k. 16.

⁵ Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, A 1286.

⁶ A. zum Winkel, *Die Stadt Liegnitz seit der Einführung der Städteordnung*, t. I, s. 9.

W jesieni 1855 r. dr Sammter otrzymał polecenie kontynuowania porządkowania archiwum. W związku z tymi pracami napisał on również kronikę miasta. Tom I ukazał się w Legnicy w 1861 r. Wielkie znaczenie posiada również fakt opublikowania dokumentów średniowiecznych, dotyczących miasta, przez Schirmachera. Wydawnictwo to, noszące tytuł *Urkundenbuch der Stadt Liegnitz und ihres Weichbildes*, ukazało się w Legnicy w 1866 r.

Dzięki uporządkowaniu akt z XVIII i pierwszej połowy XIX w. coraz żywszą działalność rozwija Towarzystwo Miłośników Starożytności i Historii (*Geschichts- und Altertumsverein*) powstałe w r. 1904⁷, z którego inicjatywy wydawano materiały do historii gospodarczej miasta.

W 1906 r. okazało się, że archiwum nie było jeszcze dostatecznie uporządkowane. W 1909 r. otrzymało ono przestronny i odpowiedni lokal do przechowywania akt, który mieścił się w ratuszu. Miejskim archiwistą został prof. Arnold zum Winkel⁸, który w dalszym ciągu kontynuował porządkowanie i inwentaryzację zasobu archiwalnego. Doprowadził on archiwum do porządku, dzięki czemu umożliwiono korzystanie z archiwaliów. Udostępniano je na podstawie zezwolenia magistratu. Również prywatnie osoby mogły korzystać z archiwum. Wszystkie zasoby udostępniane były dla badań naukowych. Należało, podobnie jak dzisiaj, podać dla celów ewidencyjnych przedmiot badań. Akta udostępniano na miejscu w lektorium, które otwarte było codziennie w godzinach 9—13 i 16—20. Rozważano również ewentualność otwarcia lektorium w innych godzinach, co świadczyło o dużej frekwencji korzystających. Przeciętnie udostępniano rocznie 350 akt, a około 50 jednostek wypożyczano do innych archiwów i bibliotek, pod warunkiem jednak, że korzystano z nich tam w pomieszczeniach, które zabezpieczone były od pożaru.

W r. 1925/26 udostępniono 422 jednostki w celach urzędowych bądź naukowych. W r. 1927/28 udostępniono 286 jednostek. Archiwum prowadziło poza tym żywą działalność propagandową przez ekspozycje archiwaliów w muzeum. Bogata biblioteka podręczna archiwum, dostępna dla badaczy, połączona była z biblioteką miejską. Zasób archiwum stale wzrastał dzięki napływowi akt z magistratur. Akta wydzielane z magistratury były przedkładane do wglądu miejskiemu archiwaliście, który z kolei kwalifikował je do przechowania.

Archiwum posiadało ponadto prawo uwierzytelniania odpisów. Początkowo archiwum oraz magistratury miejskie administrowane były oddzielnie i stanowiły równorzędne komórki organizacyjne magistratu. Dopiero w 1921 r. połączono magistraturę z archiwum. W lecie 1920 r. zakończono sporządzanie nowego, uzupełnionego katalogu, który wykazał całe bogactwo cennych dla nauki zbiorów. Poza tym sporządzono katalog hasłowy. Katalogi te nie zachowały się. W latach 1925—1926 dzięki reformie sposobu prowadzenia akt zasób archiwum znacznie się zwiększył, liczył już 6500 jednostek archiwalnych⁹ i 1400 dokumentów. W czasie wojny zaginęło około 3/4 dokumentów. Zbiory archiwalne znajdowały się w tym czasie w 9 salach przy ul. Lampego 4. W kwietniu 1921 r. na mocy zarządzenia władz miejskich połączono archiwum, z biblioteką. W lutym 1923 r. zbiory m. Legnicy, a więc archiwum, bibliotekę i muzeum, połączono w jeden zbiór miejski, który w 1925 r. został włączony do administracji miejskiej jako równorzędna z innymi komórka magistratu. Władzę nad nimi sprawował magistrat przez swego decementa, którym od 1924 r. był dr Budée.

Dotychczasowy kierownik archiwum, prof. Arnold zum Winkel, został dyrekto-

⁷ *Verwaltungsbericht der Stadt Liegnitz für die Zeit 1925/1926*, s. 49.

⁸ „Schlesische Geschichtsblätter“, 1909, s. 19—20.

⁹ *Verwaltungsbericht der Stadt Liegnitz für die Zeit 1925—1926*, s. 47.

rem trzech połączonych zbiorów, które nosiły nazwę *Verwaltung der Städtischen Sammlungen zu Liegnitz*¹⁰.

W czasie drugiej wojny światowej większą część archiwum przewieźli Niemcy w okolice Jeleniej Góry. Prawdopodobnie nie zdążyli przewieźć wszystkich akt. Te, które zdołano wywieźć, zostały w 1946 r. przejęte przez Archiwum Państwowe we Wrocławiu z Wydziału Kultury i Oświaty Zarządu Miejskiego w Jeleniej Górze. Część akt znalezionych w piwnicy budynku MRN w Legnicy przekazano do tutejszego archiwum dopiero w 1953 r. I wreszcie w 1959 r. akta Legnicy wróciły do swego macierzystego miasta, co, należy się spodziewać, wpłynie dodatnio na rozwój badań regionalnych.

*
*
*

W tytule użyłam celowo terminu „zasób“, a nie „zespół“. Wychodząc bowiem z założenia zasady proveniencji, akta Archiwum m. Legnicy nie są zespołem w ścisłym tego słowa znaczeniu. Zespół archiwalny tworzą bowiem zarchiwalizowane akta powstałe w wyniku działalności urzędu, instytucji czy osoby, gdy Archiwum m. Legnicy jest zasobem archiwalnym, w którego skład wchodzi różne małe zespoły. Oczywiście, dominują w nim akta kancelarii miejskiej, ale obok tych znajdujemy kilka odrębnych urzędów, które na skutek likwidacji urzędu lub innych przyczyn znalazły się w archiwum w szczątkach, tworząc kilka małych zespołów. Wymienić tu należy fragment zespołu *Königliche Schulinspektion zu Liegnitz; Königlicher Domainen Rentamt zu Liegnitz; Königliche Polizeianwaltschaft*. Zespoły te reprezentowane są przez kilka zaledwie jednostek. Poza tym w zasobie znajdujemy depozyty będące zbiorami prywatnymi, które przyjęto do archiwum na podstawie specjalnie obowiązujących przepisów.

Należy podkreślić, że przy porządkowaniu akt Archiwum m. Legnicy w Archiwum wrocławskim odtworzono dawny układ, nadany tym aktom przez archiwistów niemieckich. Akta posiadają inwentarz kartkowy. W r. 1961 planuje się sporządzenie stałego inwentarza książkowego.

Zasób Archiwum m. Legnicy sięga r. 1280, z którego zachował się najstarszy oryginalny dokument. Akta najnowsze pochodzą z lat trzydziestych naszego stulecia. Materiał archiwalny obejmuje terytorium samego miasta, jego przedmieść, okolicznych wsi oraz całe księstwo legnickie, a niekiedy nawet brzeskie i wołowskie. Objętość zasobu wynosi *ca 170 m. b.*

Podział na pewne grupy pod względem archiwalnym zaznacza się w zasobie bardzo wyraźnie. Grupę pierwszą stanowi stare, przedfryderycjańskie archiwum obejmujące dokumenty i księgi od r. 1280 do 1740. Grupa ta jest oznaczona dużą literą A. Według danych pochodzących z 1932 r. grupa ta liczyła *ca 1790* jednostek fizycznych. Drugą grupę stanowią akta z okresu po r. 1740, z tzw. *Reponierte Akten der Registratur*. Grupa ta sygnowana jest dużą literą B. Liczyła ona przed zdekompletowaniem 1386 jednostek fizycznych. Trzecią grupę stanowią akta rowiązanej registratury miejskiej (*Rathausregistratur*). Oznaczona jest ona dużą literą C, liczyła 9933 jednostki fizyczne. Razem w tych trzech zasadniczych grupach było przed 1932 r. około 13 109 jednostek fizycznych. Przed sporządzeniem inwentarza książkowego nie można, niestety, podać liczby zachowanych jednostek.

Małe zasoby pochodzące z registratur wiejskich, kościelnych czy prywatnych włączono do zbiorów starych. Osobną grupę stanowią akta najnowsze, które, tracąc bie-

¹⁰ Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, C 7, nr 65, v. II.

zące znaczenie, dojrzały do przekazania do archiwum w latach trzydziestych. Grupa tych akt oznaczona jest dużą literą H. Są to w większości akta cechów. Cały zasób archiwalny uporządkowany jest według pochodzenia, w obrębie zaś tego archiwalia ułożone są rzeczowo.

Archiwum m. Legnicy posiada cenne materiały, które dotyczą wszystkich dziedzin życia miejskiego. Reprezentowane są w nich zagadnienia polityczne, publiczne, społeczne i gospodarcze. Dokumenty, księgi i akta, stanowiące zawartość omawianego zasobu, mogą stać się podstawą wielu prac naukowych zarówno dla historyka politycznego, historyka prawa, historyka kultury, ekonomisty, jak i lekarza-badacza historii medycyny na Śląsku. Szczególnie wdzięcznym warsztatem pracy może być zasób Archiwum m. Legnicy dla historyka gospodarczego interesującego się zagadnieniami miejskimi.

Pierwszorzędnym źródłem do badań nad całokształtem problematyki historii Śląska w okresie habsburskim, a zwłaszcza historią polityczną, społeczną i ustrojową Śląska, są w zasobie Archiwum m. Legnicy *Acta publica* oraz protokoły i indeksy akt publicznych z w. XVI, XVII i XVIII. Nie są to jedyne tego rodzaju źródła. Znajdują się one również w Archiwum miasta Wrocławia, Jawora oraz w Archiwum Schaffgotschów.

Osobną grupę stanowią listy, mandaty, reskrypty, edykty królewskie, patenty i przywileje książąt legnickich. Pochodzą one z w. XIV—XVIII. Wymienić należy poza tym diariusze z lat 1730—1741, *Acta quotidiana*, dotyczące codziennego przebiegu wydarzeń i spraw w w. XVII. Na oddzielne omówienie zasługują kroniki notujące obok wydarzeń politycznych klęski elementarne, które nawiedzały miasto i okolice. Spotykamy w aktach materiały dotyczące wyborów do Sejmu Pruskiego, do Związku Północnoniemieckiego oraz do Sejmu Rzeszy. Interesujący materiał znajdzie badacz w aktach politycznych, dotyczących przebiegu Wiosny Ludów w Legnicy. Zawierają one wiadomości dotyczące działalności Związku Demokratycznego w Legnicy, jego statut, spisy członków, referaty oraz materiały dotyczące sprawców rozruchów, które miały miejsce w 1848 r. w Legnicy¹¹. Wreszcie wiadomości o powstaniu i działalności na terenie miasta rad robotniczych i żołnierskich dostarczy jednostka pod tytułem *Arbeiter und Soldatenrat*. Zawiera ona listy członków rady, protokoły z posiedzeń, ulotki, odezwy wzywające do zachowania spokoju i porządku w mieście oraz wycinki z prasy¹².

Pokaźną grupę stanowią rachunki miejskie i wyciągi głównych ksiąg podatkowych z lat 1680—1739 (*Extrakt der General-Steuer Raittung*), księgi rachunkowe miasta z lat 1533—1742, księgi zawierające wydatki miasta z okresu wojny trzydziestoletniej, która zapoczątkowała okres upadku Legnicy, rachunki dotyczące odbudowy miejskich obiektów zniszczonych na skutek pożarów, budowy nowych kościołów, szkół, internatów, księgi rachunkowe urzędu poborowego (*Collecturamt*), wreszcie dowody i rachunki kas ubezpieczeniowo-przeciwpożarowych z w. XVII. Obok ksiąg podatkowych prowadzono w XIV i XV w. księgi czynszowe oraz wykazy długów miejskich, które występują licznie w zasobie.

Ważnym źródłem do badań organizacji kancelarii miejskiej oraz ustroju są zachowane księgi protokołów rady miejskiej z XVII i XVIII w., protokoły syndyków, radnych, zastępców radnych, skarbników i sędziów. Z XVII i początków XVIII w. pochodzą księgi zawierające koncepty albo kopie korespondencji wychodzącej i wpływającej, tzw. *Missiven-Buch*. Wymienić tu należy także księgi ławnicze (*Schöppenbücher*), zawierające orzeczenia ławy miejskiej, korespondencję ławy,

¹¹ Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, A 1032, k. 1, m.

¹² Archiwum Państwowe w Legnicy, Archiwum m. Legnicy, C 1, 8.

protokoły z posiedzeń sądu ławniczego z XIV i XV w., księgi sądowe z XVI—XVIII w. oraz księgi dotyczące spraw karnych (*Criminalia*), które są nieocenionym źródłem do badania zagadnienia obyczajowości, stanu moralnego ludności i problemu ludzi luźnych.

Licznie przedstawiają się akta dotyczące rzemiosła, sukiennictwa, piekarnictwa, rzeźnictwa, szewstwa. Te rodzaje rzemiosła począwszy od w. XIV rozwijały się w Legnicy bardzo intensywnie. Ważną rolę w życiu gospodarczym miasta odgrywało browarnictwo. Z w. XVII i XVIII zachowały się księgi, w których rejestrowano miejscowości, dokąd wywożono znane w owym czasie ze swej jakości piwo legnickie.

W związku z rozwojem rzemiosła powstają cechy. Stąd mamy w zasobie bardzo dużą grupę akt dotyczących różnych cechów: białoskórników, kapeluszników, młynarzy, koszykarzy, introligatorów, złotników, szklarzy i cały szereg innych. W dobrym stanie zachowały się protokoły z egzaminów czeladniczych i mistrzowskich, umowy o naukę rzemiosła, zaświadczenia o ukończeniu nauki, księgi dochodów i rozchodów cechów, sprawy sporne, kasy chorych, akta dotyczące kalkulacji cen, statuty cechów i statystyki dotyczące rzemiosła.

W w. XIV była Legnica poważnym ośrodkiem handlu. Dzięki powstaniu dużej ilości młynów zbożowych rozwinął się tutaj na dużą skalę handel zbożem. Kilka jednostek dotyczy właśnie targu zbożowego. Ponadto spotykamy ślady handlu solą, śledziami, sukniem. Zachowały się zapiski o tzw. słonecznych kramach. Poza handlem lokalnym mamy wzmianki o handlu z krajami obcymi z lat 1784—1845. Ocalałe akta wskazują, że Legnica odegrała niemałą rolę jako punkt tranzytowy handlu z krajami wschodnimi. W związku z rozwijającym się handlem znajdujemy księgi opłat celnych, szosowego. Handlowy charakter miasta sprzyjał powstawaniu lombardów, które — jak wskazują akta — udzielały pożyczek pod zastaw.

Stosunkowo mało materiału znajdujemy do przemysłu. Jak wynika z akt, rozwinęły się tu najbardziej następujące gałęzie przemysłu: papierniczy, spożywczy, włókienniczy, drzewny. Zachowały się ponadto akta prochowni, która uległa eksplozji. W związku z tym zachowały się rejestry szkód z lat 1774—1786.

Niepoślednią rolę w życiu miasta i jego okolicy odegrało rolnictwo, uprawiane w podmiejskich folwarkach, oraz ogrodnictwo, skupiające się na przedmieściach. Akta wskazują, że warzywnictwo dawało miastu bardzo duże dochody. Wspomnieć również należy o urbarzach z XVII i XVIII w., które rzucają światło na stosunki panujące w folwarkach i wsiach położonych pod Legnicą, a będących własnością rady miejskiej. Dają one obraz położenia chłopów we wsiach miejskich.

Materiał przydatny do badań demograficznych znajdzie badacz w spisach ludności z w. XVIII w tabelach historycznych pochodzących z w. XVIII i XIX. Należy podkreślić, że akt dotyczących spisów ludności, statystyki zawodowej jest stosunkowo dużo.

Liczne ocalałe akta dotyczą budowy różnych obiektów miejskich, gmachów publicznych. Rozwój budownictwa na dużą skalę zaznaczył się już w XVII i XVIII w. Z lat 1884—1896 zachowały się akta dotyczące rozbudowy poczty, inne dotyczą przytułku dla biednych, szpitali, szkół, teatru, gazowni, przebudowy ratusza, a także materiały wcześniejsze do zabytkowego zamku. Z lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia mamy akta zawierające wiadomości do powstania i rozwoju urządzeń kanalizacyjno-wodnych, oświetlenia ulic, zadrzewienia miasta, zalesienia jego okolic, regulacji rzeki oraz osuszania terenów bagnistych w okolicy miasta. Poza tym mamy materiał do budowy dróg, ich naprawy i utrzymania czystości miasta. Wreszcie drugą grupę stanowią akta do rozwoju dróg żelaznych, które połączyły Legnicę z Rawiczem, Ścinawą, Złotoryją i Wrocławiem. Słowem, bardzo cenne dane do badania rozwoju przestrzennego miasta.

Pokażną grupę stanowią liczne korespondencje i testamenty osób, które w życiu miasta odgrywały ważną rolę. Osobne zbiory dotyczą znaczniejszych rodzin, wybitniejszych pastorów. Zachowały się ich tablice genealogiczne.

W aktach kościelnych z terenu samego miasta znajdujemy protokoły powizytacyjne poszczególnych parafii, sprawy dotyczące organizacji kościelnej oraz akta różnych związków. Pochodzą one z okresu od XVI do XIX w. Historyk medycyny na Śląsku odnajdzie tu liczne źródła dotyczące stanu zdrowotnego ludności, rozwoju zakładów leczniczych, aptek oraz różnych fundacji dobroczynnych. W testamentach lekarzy może znaleźć materiał, który rzuci światło na poziom ówczesnej medycyny na Śląsku. Badacz, którego interesuje leczenie i pedagogika specjalna, znajdzie trochę materiału 19-wiecznego do zagadnienia opieki nad ociemniałymi i głuchoniemymi w mieście.

Do dziejów kulturalnych miasta spotykamy materiał rozproszony w całym zasobie. Niemniej kilka fascykułów zawiera wyłącznie zebrane do tych zagadnień materiały, począwszy od w. XIV do XX. Oświatę reprezentują akta dotyczące rozwoju szkolnictwa miejskiego i prywatnego. Traktują one o szkolnictwie elementarnym, średnim oraz o powstałej w 1708 r.¹³ Akademii Rycerskiej, która w życiu miasta odegrała ważną rolę. Istniała ponadto szkoła muzyczna i zrzeszenie muzyków. Wśród 19-wiecznych akt szkolnych spotykamy dane dotyczące szkoły żydowskiej.

W życiu kulturalnym miasta ogromną rolę odegrały teatr oraz muzeum, archiwum i biblioteka miejska, które dzięki organizowanym wystawom krzewiły znajomość i umiłowanie regionu.

DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W ZIELONEJ GÓRZE W ROKU 1959

Rok 1959 był okresem szczególnie wyjątkowej pracy. W marcu przypadła przeprowadzka Archiwum z Sulechowa do Starego Kisielina pod Zieloną Górą i jednocześnie remont kapitalny nowego budynku i ogrodzenie posesji. Przez dwa pierwsze miesiące przygotowano zasób archiwalny do przewiezienia, przeprowadzając rozmowy z przedsiębiorstwami. W początku marca nastąpiło przewiezienie administracji WAP do St. Kisielina. Przedsiębiorstwa przystąpiły do remontu budynku, wykonując prace elektro-instalacyjne, ciesielskie, zduńskie, malarskie, dekarские i szklarskie. Remont ukończono w końcu czerwca i od lipca przewożono partiami archiwalia z Sulechowa do St. Kisielina. Z przewiezieniem WAP z Sulechowa do St. Kisielina wysunęła się konieczność utworzenia Powiatowego Archiwum Państwowego w Sulechowie dla obsługi pow. sulechowskiego, krośnieńskiego, gubińskiego i świebodzińskiego. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych w Warszawie utworzyła na wniosek Dyrekcji WAP Powiatowe Archiwum Państwowe w Sulechowie. Od 1 VI 1959 r. kierownictwo tego Archiwum objęła archiwistka ob. Daraszowa. W Sulechowie zatem pozostały te archiwalia, które odpowiadały zakresowi terenowej działalności PAP.

Przewiezienie archiwaliów do budynku WAP w St. Kisielinie zakończono 20 IX 1959 r. W dniu 28 września odbyła się uroczysta inauguracja działalności Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Zielonej Górze w nowej siedzibie w obecności przedstawicieli Naczelnej Dyrekcji, miejscowych władz i towarzystw naukowych.

Remont budynku i przeprowadzka nie zostały uwzględnione w planie pracy na 1959 r. przez poprzednią dyrekcję. Niemniej ustalony plan nie mógł ulec większym zmianom. W zakresie prac porządkowo-inwentaryzacyjnych plan został prawie w całości wykonany.

¹³ W. D z i e w u l s k i, *Jak rosła Legnica?* (Kwartalnik Opolski, 1956, nr 1, s. 39).